

«Південна фундація педагогіки»

**МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«ПЕДАГОГІКА ТА ПСИХОЛОГІЯ:
НАУКА, РЕАЛЬНІСТЬ, ЗАСТОСУВАННЯ»**

26-27 жовтня 2012

ОДЕСА 2012

**Громадська організація
«Південна фундація педагогіки»**

ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ РОБІТ
Міжнародної науково-практичної конференції

**«Педагогіка та психологія:
наука, реальність, застосування»**

26-27 жовтня 2012 року

**Одеса
2012**

ББК 74.00+88
УДК 37.01/09+159.9
П-24

Педагогіка та психологія: наука, реальність, застосування:
Збірник тез наукових робіт міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна 26-27 жовтня 2012 року). Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2012. - 108 с.

ББК 74.00+88
УДК 37.01/09+159.9
П-24

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

НАПРЯМ 1. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

Завадська Т. В.

старший науковий співробітник лабораторії вікової психофізіології

Інституту психології НАПНУ ім. Г. С. Костюка

м. Київ, Україна

НЕЙРОДИНАМІЧНА СКЛАДОВА СТАНУ ВЧИТЕЛІВ РІЗНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РІВНЯ

Такі якості людини, як інтереси, знання, вміння, навички, відіграють важливу роль у професійному становленні, а прояви властивостей нервової системи особистості обумовлюють швидкість засвоєння знань та навичок, активність та тип реакції на подразники і позначаються як «динамічні особливості». Саме динамічні особливості проявляються через психічну діяльність, характер та поведінку людини, обумовлюють її особистісні характеристики та є базовими в індивідуальності людини, його типологічних особливостей. Людина може активно пристосовуватися до багатьох видів професій, але швидкість оволодіння професійними вміннями та успішність у праці залежатиме від її психофізіологічних можливостей, зокрема нейродинамічних властивостей. Тому дослідження нейродинамічних особливостей людини в процесі професійної діяльності, як складової частини системи психофізіологічного забезпечення, завжди буде актуальним.

Метою роботи було проведення експериментального дослідження та аналіз особливостей проявів властивостей НС представників різних етапів професійної майстерності у професіях типу «людина-людина», зокрема вчителів англійської мови, на етапах від первинної професіоналізації до етапу професійної майстерності. Рівень майстерності оцінювався за категорією кваліфікації вчителів, тому що відмічено [2, с. 64], що тривала професійна діяльність переростає формальний рівень професійності, формуються не тільки професійні знання, вміння, навички, але і певний склад мислення, звички,

професійні особливості особистості, певні професійні деформації, і довгий трудовий шлях у школі не завжди відповідає рівню професіоналізму. У цьому дослідженні певний етап майстерності оцінювався за категорією кваліфікації вчителів. Були залучені вчителі іноземної мови I категорії – 23 особи (I група), II категорії - 21 особа (II група), вищої кваліфікації – 29 осіб (III група).

Визначались прояви властивостей нервової системи (НС) за допомогою «Особистісного опитувальника Я. Стреляу» [3,4. с. 109], рівень активності за методикою «Шкала оцінок для виміру реактивності» Я. Стреляу [3, с. 73, 80, 176] та темпераментальні особливості за допомогою опитувальника «Дослідження психологічної структури темпераменту» [1, с. 344].

За методикою Я. Стреляу показники сили НС за збудженням та гальмуванням, показник рухливості нервових процесів більшості вчителів усіх рівнів кваліфікації були досить високої концентрації властивостей - від 81,0% до 100,0%. Більшість вчителів характеризувала врівноваженість за силою НС, яка була притаманна від 52,3% до 62,5% вчителів усіх трьох категорій професіоналізму. Найбільш «неврівноваженими» в бік збудження виявилися вчителі II категорії – 38,1%, а неуврівноваженість у бік гальмування була зафіксована для незначної групи – від 13,0% до 9,6%. Отже, значна більшість вчителів I, II та вищої категорій характеризувалася ознаками сильного типу НС.

Методика «Шкала оцінок для виміру реактивності» Я. Стреляу через показник реактивності визначає поріг чутливості та працездатність (витривалість) особи. Більшість вчителів виявила ознаки середнього рівня реактивності, що відповідає середньому прояву працездатності. І лише дуже незначна частина у кожній кваліфікаційній групі вчителів характеризувалася низькою реактивністю - від 4,3% до 9,5%, що відповідає високій працездатності або високій активності.

Темпераментальні особливості людини є най значущими характеристиками психофізіологічного стану людини. Вважається, що представникам професій типу «людина-людина» притаманна властивість екстраверсії, яку пов'язують з відкритістю та комунікативністю людини, що є професійно важливою якістю (наприклад, у вчителів). Дослідження цієї вибірки виявило, що екстраверсія притаманна лише 34,8% вчителів I категорії; 32,4% - II

категорії та 41,4% вчителів вищої категорії. Визначена велика група з ознаками інтроверсії: 26,1%; 42,8%; 27,6% - відповідно групам категорій вчителів від I до вищої, що вказує на закритість та відстороненість, або байдужість осіб. Отже, найбільш «відкриті» - вчителі вищої категорії професіоналізму, найбільш «закриті» - вчителі II категорії. Середня градація властивості - прояв її екстраверсії, і інтроверсії - спостерігалась практично у третини в кожній із груп.

Показник «пластичність-ригідність» характеризує властивість людини швидко адаптуватися до ситуацій: «пластичні» здатні до легкої зміни установок або виду діяльності; «ригідні» - інертні, консервативні. З'ясувалось, що більшості вчителів I та II категорій професіоналізму притаманна ригідність (відповідно 52,2% та 47,6%). «Пластичними» виявилися лише 8,7% вчителів I групи та 14,3% вчителів II групи. І приблизно по 40,0% вчителів цих груп характеризувалися середнім рівнем такої властивості темпераменту. Більшість вчителів вищої категорії потрапила до групи з середнім рівнем значення – 65,6%. Наявність великої групи вчителів I та II категорії з ознаками ригідності та наявність дуже незначних груп з ознаками пластичності було несподіваним результатом, оскільки професійність передбачає постійне самовдосконалення, що потребує саме пластичності.

За показником «емоційна стійкість – емоційна збудливість» виявилось, що емоційно стійкими були визначені 30,4% вчителів I категорії, лише 4,8% - II категорії та 20,7% - вищої. А емоційно збудливими характеризувалися 34,8% вчителів I категорії; 76,2% - II та 44,8% вчителів вищої категорії. Інші вчителі характеризувалися середнім рівнем прояву властивості. Тобто, най вразливішими, емоційно збудливими виявилися вчителі II категорії професіоналізму. Найбільша група з високою швидкістю реакції була визначена серед вчителів I категорії (30,4%), серед вчителів II категорії – 23,8% і лише 13,8% серед вчителів вищої категорії. Неквапливість характеризувала 26,1% вчителів I категорії, 38,1% вчителів II категорії, найбільша група - 44,8%- визначена серед вчителів вищої категорії.

За показником «активність-пасивність» низька активність характеризувала лише 13,0% вчителів I категорії; 9,6% вчителів II категорії та 24,1% вчителів вищої категорії. Виражену пасивність мали 43,5% вчителів I категорії, 47,6% вчителів II категорії, 27,6% вчителів

вищої категорії. Середню групу склали приблизно однакові групи – від 43,0 до 48,0% усіх обстежених вчителів.

Кореляційний аналіз зв'язків за Спірменом між показниками, отриманими в процесі дослідження, виявив велику кількість кореляцій за всіма методиками, що вказує на адекватність обраного методичного пакету для виявлення проявів властивостей НС, які обумовлюють нейродинаміку людини.

Також було проведено анкетування вчителів з метою визначення стадій професійного становлення. Кореляційний аналіз між показниками нейродинаміки та питаннями анкети виявив, що питання про власну кар'єру, ставлення до професійної кар'єри достовірно пов'язані з силою НС за збудженням та гальмуванням, рухливістю; активністю-пасивністю людини як темпера ментальною особливістю. Отже, всі групи вчителів різної категорії професійної кваліфікації виявили ознаки сильного типу нервової системи, що, можливо, свідчить про високу адаптованість до робочих навантажень.

Вважається, що екстраверсія людини є запорукою успішної праці в професіях типу «людина-людина», зокрема вчителів, тому що вони повинні бути «відкриті», чуйні, комунікативні, бо працюють з дітьми. Наше дослідження виявило досить значну групу «інтровертів». Більшості вчителів I та II категорій притаманна ригідність, що є показником консерватизму, певного догматизму, навіть обмеження саморозвитку, і це може слугувати показником певної зупинки в професійному розвитку, але такий висновок потребує подальших досліджень. Серед вчителів I категорії більше представників з швидкою реакцією порівняно з іншими групами, а «неквапливих» найбільше серед вчителів вищої категорії, що може пояснювати віковими особливостями цієї категорії вчителів. За тестуванням властивості «активність-пасивність» у більшості вчителів всіх трьох категорій професіоналізму визначена пасивність або середній прояв властивості, коли прояви активності нівелюються такими ж проявами пасивності.

Звертає на себе увагу факт, що з ростом категорії збільшилась група «інтровертів», «емоційно збудливих», «неквапливих» та «пасивних». Прикро, що відмічений великий відсоток вчителів із середніми значеннями показників, коли прояв однієї властивості врівноважується проявом протилежної. Це може свідчити або про невизначеність людиною своїх можливостей, або про зниження

мотивації до праці, коли людина не хоче витратити свої внутрішні резерви. Можна собі уявити, що молодий вчитель, який починає свою професійну кар'єру, має певні психофізіологічні ресурси, у тому числі і нейродинамічні, які в нього сформовані впродовж навчання в школі, шліфувалися та коректувалися в професійному закладі, де він набував вмінь, навичок, методик щодо майбутньої праці. І в подальшій праці ці властивості змінюються дуже повільно. Але рутинна праця вчителя змінює пластичність на ригідність, активність на пасивність, екстраверсію на інтроверсію. Відомо, що з роками зменшується рухливість та лабільність нервових процесів, підвищується неврівноваженість нервової системи. Не можна відкидати низький соціальний статус та соціальну незахищеність вчителя в нашому суспільстві, що також впливає на показники психофізіологічного становлення професіонала.

Література:

1. Ильин Е.П. Психология индивидуальных различий / Е.П. Ильин – СПб.: Питер. - 2004 – 701 с. (Серия «Мастера психологии»).
2. Рогов Е.И. Выбор профессии: Становление профессионала /Е.И. Рогов-М.:Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС.–2003.–336 с.(Азбука психологии).
3. Стреляу Я. Роль темперамента в психическом развитии – / Я.Стреляу - М.: Прогресс. - 1982 - 232 с.
4. Шапарь В.Б. Практическая психология. Инструментарий /В.Б. Шапарь.-Изд.3-е–Ростов н/Д:Феникс.-2005-768с.(Высшее образование).

Мазур О. Ю.

викладач кафедри психології

Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини

м. Умань, Черкаська область, Україна

УМОВИ УСПІШНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТА ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВНЗ

Актуальність проблеми адаптації студентів до навчально-професійної діяльності зумовлена тим, що в період навчання у вузі

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ	5
ЗАВАДСЬКА Т. В.	
НЕЙРОДИНАМІЧНА СКЛАДОВА СТАНУ ВЧИТЕЛІВ РІЗНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РІВНЯ.....	5
МАЗУР О. Ю.	
УМОВИ УСПІШНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТА ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВНЗ.....	9
ОНУФРІЄВА Л. А.	
РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ Й ІДЕНТИФІКАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ.....	12
ПЕТРИК А. А.	
МІЖОСОБИСТІСНІ СУПЕРЕЧНОСТІ ЯК ДЕТЕРМІНАНТИ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ У ПІЗНЬОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ.....	17
ПОЛЄВІКОВА А. І.	
МОТИВАЦІЯ НАВЧАННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	20
НАПРЯМ 2. ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ТА ПРОФЕСІЙНИЙ САМОРОЗВИТОК ПЕДАГОГА: ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	25
БИРКА М. Ф.	
ВІРТУАЛЬНА ОН-ЛАЙН СПІЛЬНОТА ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН.....	25
БОНДАРЕНКО І. І., БАЛЛА Л. В.	
СТАНОВЛЕННЯ МОЛОДОГО ВИХОВАТЕЛЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	28
КОНДРАТЬЄВА О. М.	
ПОЛКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	32
РУСНАК Т. А.	
КРЕАТИВНІСТЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИКИ.....	35
ХАЦАЮК Н. С.	
ДІАГНОСТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛІВ «ШКОЛИ МАЙБУТНЬОГО»	40
ЯКОБЧУК Г. Р.	
СУБ'ЄКТНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТА	45
НАПРЯМ 3. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА	50
БОГДАНЕЦЬ-БІЛОСКАЛЕНКО Н. І.	
ПОБУДОВА ТРУДОВОЇ ШКОЛИ ЗА Я. ЧЕПІГОЮ У 20-30-Х РР. ХХ СТ.	50
ГРИЦИК Г. О., МАЛИК Л. Б.	
ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ОДИН ІЗ НАЙВАЖЛИВІШИХ МЕТОДІВ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ЗНАНЬ І ВМІНЬ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	55
ОВЧИННИКОВА М. В.	
ЗНАЧЕННЯ МОДЕЛІ НАУКОВОЇ ШКОЛИ ДЛЯ ПРАКТИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ.....	60

ФАБРО І. М. ІДЕЇ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ А. С. МАКАРЕНКА	64
ФЕДОСОВА И. В. ПРОБЛЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ КАДРОВ ПРОМЫШЛЕННОСТИ ДОНБАССА (СЕРЕДИНА XX СТОЛЕТИЯ).....	68
НАПРЯМ 4. ФІЛОСОФІЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ. СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ.....	
ОСОВСЬКА І. П. РОЗВИТОК ОБДАРОВАНОСТІ ДИТИНИ В УМОВАХ НАВЧАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН)	72
СІМКОВА І. О. ДІАЛОГ-ДИСКУСІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА IV КУРСІ.....	77
НАПРЯМ 5. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ ..	
АДАМЕНКО О. О. КОНФЛІКТИ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ: ОЗНАКИ, ВИДИ, ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ	81
НАПРЯМ 6. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОДАТКОВОЇ ОСВІТИ	
ЦЮПА О. А., АТАМАНЧУК П. С. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИКИ В АСПЕКТІ ВИМОГ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ.....	86
НАПРЯМ 7. ПЕРЕХІД ДО БАГАТОРІВНЕВОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ	
БОРЩ О. І. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГОТОВНОСТІ ДО САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	90
КОЛОМІЄЦЬ С. С., ДЕМИДЕНКО О. П. НАУКОВО-МЕТОДИЧНА КОНЦЕПЦІЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НА МОВНІЙ ВИПУСКОВІЙ КАФЕДРІ ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В АСПЕКТІ ЗАВДАНЬ НОВОЇ ОСВІТИ ХХІ	94
КУИМОВА М. В. О МЕТОДАХ И ПОДХОДАХ ОБУЧЕНИЯ В ВЫСШЕМ РОССИЙСКОМ ОБРАЗОВАНИИ	99
НАПРЯМ 8. УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ.....	
ЖИГІРЬ В. І. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ	101